

H. PEETS

KARL BUDDEUS GRAAFIKUNA

Äratrükk Tallinna Ajaloo Seltsi väljaandest „Vana Tallinn“ III

TALLINN · MCMXXXVIII

KARL BUDEUS GRAAFIKUNA.

Kunstnik Karl Friedrich Christian Buddeus'e nimi pole üldsusele tundmatu. Kuid tema vaheldusrikast elulugu katab omapärane romantiline loor. Sündinud Gothas 27. juunil 1775. a., suri ta ka samas 1. jaanuaril 1864. a. — seega ligi 89 aasta vanuses. Kuid oma elu produktiivsemad aastad veetis ta väljaspool oma kodulinna — Venemaal ja Eestis. 1786—1792. a. õppis K. Buddeus omaaja tuntuima pedagoogi Christian Gotthilf Salzmann'i juures, kes Gotha läheduses, temale kuuluvas mõisas, oli avanud kasvatusasutise. Kolm aastat hiljem (1795. a.) kohtame K. Buddeus't samas koolis joonistusõpetajana, kus teotseb kuni 1809. aastani. Ning siis algab rändamisaeg. Samal aastal kohtame teda juba Eestis ja nimelt — Saaremaal. Seda tunnistavad kaks värvilist joonistust Saaremaa ainestikul, üks neist dateeritud 1809. ja teine 1810. aastaga. Nähtavasti viibis ta siin lühemat aega kodukooliõpetajana ning siirdus siis edasi Venemaale. Eestisse jäänud rohkearvulises joonistustekogus esinevad vanuselt järgmised dateeritud joonistused 1825. aastaga ja seda Tallinna ainestikul¹⁾. Seega on siis kunstnik teotsenud Venemaal umbes viisteistkümmend aastat ja nähtavasti Pihkva ja Peterburi kubermangudes kodukooliõpetajana²⁾. Seega ei tohiks siis kahtlust olla, et Venemaal graafikuna tuntud ja meie K. Buddeus on identsed. Sellest kunstniku tegevusperioodist, kui ta viibis Venemaal, on teated muide väga napid. Tuntumad vene entsüklopeediad mainivad teda lihtsalt „saksa

1. K. Fr. Chr. Buddeus'e elulugu on käsitletud üksikasjalikult teoses: H. Peets, Karl Buddeus 1775—1864, Tallinn 1934, kus on antud ka üksikasjalik kasustatud kirjanduse loetelu ning teadaolevate kunstniku Eestis säilinud joonistuste nimistu. Peale märgitud teose ilmumist tuli aga ilmsiks uusi andmeid kunstniku tegevuse kohta Venemaal, mis ilmuvadki nüüd kunstniku 75 a. surmapäeva mälestamiseks ja kujundavad seega täienduse varemilmunud teosele.

2. Tallinna Linnaarhiiv = TLA — „Acta des Revelschen Stadtamtes betreffend Ausfertigungen von Pässen“ nr. 71 — 1885. a., dokument nr. 73: „Karl Friedrich Christian Buddeus. Literat, welcher lange Hauslehrer in Pleskau gewesen . . .“ — samuti kunstniku enese ütetus ta graafilise mapi „Volksgemälde und Charakterköpfe des Russischen Volks“, Leipzig 1820, eessõnas: „Während meines ländlichen Aufenthaltes in der Gegend von Plesgow und St. Petersburg . . .“

vaselõikurina“ (deutscher Kupferstecher)³⁾ ja seda seepärast, et senini oli avalikkusele teada sellest ajavahemikust ainult ta graafiline mapp vene rahvaelu ja -tüüpe kujutavate gravüüridega ning mõned ta nooreea gravüürid-illustratsioonid. Kuid dr. A. Friedenthal'i kogus on säilinud (kuigi tuleõnnetuse läbi kannatada saanud) rida (arvult üldse 9, neist 1 kodumaisel ja 8 vene ainestikul) mainitud kunstniku värvilisi ja pliiatsijoonistusi ning akvarelle. Need on küll signeerimata ja dateerimata, kuid et need K. Buddeus'e joonistused on, seda reedavad nende ainevalik (tüübid ja kujutised igapäevasest elust) ja käsitluslaad dokumendi selgusega. Need joonistused, nagu teisedki veneainelised gravüürid, on siis tõenäoliselt valminud pärast 1810. a. ja enne 1825. a.; arvatavasti 1820. aasta paiku, millal ta graafiline mappki ilmus.

1825. a. paiku kohtame kunstnikku juba Tallinnas, mis jääbki talle pikemaajaliseks peatuskohaks oma kodulinna Gotha kõrval. 30. novembril 1845. a. abiellub ta koguni siin A. F. Hartmuthiga, kes on temast tervelt 37 aastat noorem. See oli omapärane abielupaar, kelle boheemlikust ja siirast looduslaste romantilisest elust on säilinud kohal suulisigi traditsioone. Elasid nad linnast kilomeetrit 6 eemal asuval Telliskopli mererannal, väheldases majakeses, mis asus linnalt renditud maa-alal. Linnale kuuluvat maad on K. Buddeus rentinud 1839. ja 1843. a. kokku 1469 ruutsülda määramata ajaks⁴⁾.

Kunstniku Tallinnas viibimise ajastu on väga produktiivne. Ligi paarsada joonistust, mis säilinud Tallinna muuseumides ja eraisikute kogudes, on oma kultuuriloolises väärtuses asendamatud. Need kujutavad Tallinna ja selle ümbrust ning maastikku ja rahvatüüpe ka mujalt Eestist. Arvestades tookordseid korraldamatuid teid ning raskeid liiklemis-olusid, peab tõsiselt imetlema seda rändamishimu ja energiat, mida omas nii kõrges eas olev kunstnik. Ühe kaasajast päritoleva kirjelduse järgi olevat K. Buddeus Tallinnast lahkudes siirdunud koos oma abikaasaga Gothasse jalgsi.⁵⁾

3. Д. А. Ровинский, Подробный словарь русских гравировъ XVI—XIX вв. С. Петербургъ 1895, osa: „Словарь гравировъ“ veerg 86; U. Thieme u. F. Becker, Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler V k., Leipzig 1911, lk. 185.

4. TLA — Linnakassa aktid vastavatest aastatest.

5. „Ein glückliches Menschenpaar. Studie nach der Natur von Ludvig Storch“ ajakirjas „Ueber Land und Meer“ 1877. a. nr. 41 ja 42.

Kuigi märgitud kirjutis annab väga elava ja romantilise pildi K. Buddeus'e elust, milles mõndagi huvitavat, tuleb selles esitatud andmeid võtta siiski teatava ettevaatusega.

Millal kunstnik Tallinnast lahkus, seda ei saa täpselt määrata. Igatahes on see sündinud pärast 1847. a., mis ajast on pärit viimased dateeritud joonistused Tallinnas ja enne 1853. a., millal ta on juba loonud rea akvarelljoonistusi Thüringi maastikust ja Dresdeni vaateid. U. Thieme ja F. Becker'i poolt toimetatud kunstnikeleksikonis on viimaseid peetud kellegi teise samanimelise kunstniku töödeks. Tõeliselt on nad ühe ja sama K. Buddeus'e joonistused, kes ligi tosina aastaid teotes oma kodukohas kõrges vanuses ja suri seal 1. I. 1864. a.

Käesoleva lühikese kirjutise ülesandeks pole anda lähemat ülevaadet K. Buddeus'e rikkalikudest joonistustest, vaid vaatleme lähemalt kunstniku tegevust illustraatorina ja graafikuna, kellena ta laiemalt on vähe tuntud. Teataval määral on see omapärane vastuoksus, sest avalikkuse ette astuski ta esmakordselt (niipalju, kui seda tagantjärele on võimalik kindlaks teha) just graafikuna-illustraatorina aastal 1795 — seega siis 20-ne aastaselt.

Teos, kus need illustratsioonid-gravüürid ilmusid, kandis järgmist tiitlit: „Versuch einer Kriegs Geschichte des Grafen Alexander Suworow Rymnikski / Russl: Kayserl: General Feld Marschall / mit Kupfern von Friedrich Anthing. Gotha 1795 (I), 1796 (II), 1799 (III)“.

Paralleelselt tekstiosaga ilmusid ka illustratsioonid, kuid nähtavasti erilehtedena, mida lasevad oletada tekstile juurdelisatud märkused raamatuköitjale, kuhu üks või teine leht tuleb sisse köita⁶).

Käesolevate ridade kirjutajal kasustada olnud eksemplaril, mis oli pärit Göttingeni ülikooli raamatukogust, olid kõik illustratsioonid-gravüürid köidetud eraldi, atlasesse.

Illustratsioone sellele tööle on valmistanud mitmed erinevate töövõimeteiga kunstnikud. K. Buddeus'e illustratsioonid-gravüürid oma tasele kuuluvad vast viimaste hulka; võrreldes teistega, ei saa neid aga siiski lugeda sugugi nõrkadeks.

Teost kaunistavad 16 tahvli-gravüüri mitmelt autorilt, peale selle veel hulk lahingukohtade plaane ja kaarte samas tehnikas. K. Buddeus'elt on mainitud teoses viis gravüüri. Kaks neist on valmistatud Schubert'i⁷) joonistuste järgi, ülejäänud kolm on originaalid. Neist kaks kujutavad

6. „Nachricht für den Buchbinder, wohin die Pläne und Kupfer zu binden sind“.

7. Johann David Schubert (1761—1822) tuntud illustraator ja ajalooliste teemadega joonistuste autor. Oli Dresdeni kunstiakadeemias ajaloolise žanrimaali professoriks. U. Thieme u. F. Becker — Allgemeines Lexikon d. bildenden Künstler XXX köide (1936) lk. 306.

Suvorovi lahingtegevust Kosludgi juures 1773. a. ja Nogai tatarlaste vastu 1783. a. Ülejäänud kolm kujutavad sündmusi Suvorovi eluloost: Suvorov puhkab õlgedel, Suvorov võtab vastu Varssavi linna saadikud ja Suvorovi ning ta vägede sissemarssimine Varssavi⁸). Teose I köite juurde, mis ilmus 1795. a., kuuluvad tahvlid V ja VIII; ülejäänud kolm (XIV — XVI) kuuluvad III köite juurde, mis ilmus 1799. a. Seega lahutab neid neljaaastane ajavahemik. See vahe on ka otsekohe märgatav. Kõigepealt on muutunud tehniline käsitluslaad. Kui esimesed kaks gravüüri on oma tehniliselt käsitluslaadilt kuidagi õpilaslikult otsivad ning valminud võõreeskujude järgi, on ülejäänud kolm hilisemat gravüüri mitmeti isikupärased. Tehnilises käsitluslaadis märkame tunduvat muudatust, segunemist akvatintatehnikaga, mis kunstniku hilisemate gravüüride juures nii isikupäraseks on muutunud. Joonistust on püütud sisuliselt „jutustavamaks“ muuta, mis paiguti mõjub naiivselt.

Need gravüürid olid nähtavasti kunstnikule esimeseks avalikuks katseks ja arvatavasti tellitud töö. K. Buddeus'e hilisema toodangu kõrval ei oma need lehed sisuliselt kuigi suurt väärtust, kuna kujutised neil on vist kõik fantaasia vili — küll on nad aga huvitavaks materjaliks kunstniku arengu tundmaõppimisel.

Seevastu sisuliselt kõrge väärtusega on 1820. a. Leipzigis ilmunud K. Buddeus'e käsitsi koloreeritud gravüüride mapp vene rahvaelu ja tüüpide kujutistega. Selle tiitel kõlab järgmiselt: „Volksgemälde / und / Charakterköpfe des Russischen Volks. / Ein Beytrag zur nähern Kenntniss der Sitten und Gebräuche, der Wohnungen, Beschäftigungen und Vergnügungen desselbe / von / Carl Buddeus. / Erster Heft / mit 8 colorirten Blättern. / Leipzig, bey Joh. Friedr. Gleditsch 1820.“ Peale eel-

8. Esitame need järgnevas nimistus ühes tabeli järjekorranumbriga (millise nri all need esinevad märgitud teoses), täpsete allkirjadega ja mõõtudega sentimeetrites (kõrgus × laius):

1. „V. Schlacht bey Kosludgi 1773.
Schubert del. Buddeus sc. 1795“ 11,3 × 16,1.
2. „VIII. Schlacht gegen die Nogaier Tartarn 1783. jenseit des Cuban.
Schubert del. Buddeus sc.“ 11,3 × 16.
3. „XIV. Souworow ruht auf Stroh.
Buddeus sc.“ 11,4 × 16,1.
4. „XV. Suworow empfängt die Abgeordneten von Warschau.
Buddeus sc.“ 11,5 × 16,1.
5. „XVI. Suworow's Einzug in Warschau.
Buddeus del. & sc.“ 11,5 × 16,3.

toodud saksakeelse tiitli on sellel veel prantsuskeelne tiitel nagu tahv-
litele juurdelisatud kirjeldav tekstki on kahekeelne — saksa ja prant-
suse keeles. Mapi üldformaad on 37,5 × 27,3 sm. Sellest mapist ilmub
üldse 2 vihku — kumbaski 8 käsitsi koloreeritud gravüüri ja vastav
tekst kahes keeles. Käesoleva kirjutise jaoks oli autoril kasustada mapp
8 gravüüri (I — VIII) ja tekstikirjeldus 16 gravüüri kohta. Kõik
katsed, saada täielikku eksemplari, ei andnud tulemusi, sest mõningad
välismaa raamatukogud, kus see olemas, ei saatnud seda välja. Kuid,
et 16 gravüüri päevavalgust on näinud, see on jälgitav ka kirjanduslik-
kude allikate najal⁹).

Iga gravüüri kohta on antud pikem selgitav tekst. Seetõttu on see
mapp kultuuriloolise materjalikogumikuna väga väärtuslikuks allikaks
vene rahva elust-olust (peamiselt Peterburi ja Pihkva kubermangu
kohta), seda enam, et kunstnik oma tööd on võtnud tõsiselt. Sissejuha-
tavas märkuses ütleb ta ise selle töö saamisloo kohta järgmist:

„Minu maaloleku ajal Pihkva ja Peterburi ümbruses, teotsesin ma
mõningate aastate eest oma lõbuks sellega, et kõike, mis mulle näis
uudsenä ja huvitavana, hoolikalt looduse järgi üles joonistasin ja vaja-
likkude kirjeldustega varustasin; nii tekkis kaunis suur kogu sealse
maarahva rahvapäraste kommete ja harjumuste kujutisi ning tüüpe.“

Gravüüridel kujutatud ainetik on tõesti väga mitmekülgne, nagu
näitab järgmine loend: Venelane siseriigist, talumees Pihkva kuberman-
gust, vene abielupaar peale laulatust kirikus, venelase elutuba, Suglova
küla kabel Pihkva kubermangus, vene karjuseperekond metsas, vene
kellalööja Nicander'i kloostris, sõnniku pealelaadimine ja äravedamine
põllule, Pihkva kubermangu naine rahvarõivastes, pärisori, vene maa-
rahva torupill, venelaste õnnesoov Ülestõusmispühade ajal, nelipüha
preesterlik püha Kaslova küla kabelis, karjaste ja nende karjade preest-
rite poolt pühitsemise püha jüripäeval, vene maarahva elamu ja vene
külatüdrukute hüplemine kiigelaual¹⁰).

9. Н. Соловьевъ, Иллюстрированныя изданія о Россіи начала XIX вѣка,
„Старые Годы“ 1908. а. lk. 558 kirjeldab seda mappi eksemplari najal, milles
on 16 gravüüri. Pealegi märgib ta veel, et K. Buddeus'e väljaande avaldamine on
katkenud teise vihuga, kuigi esialgu olnud kavatsus avaldada seda suuremas ulatuses.
Mapis avaldatud gravüüre hindab ta kui eriti huvitavaid ja iseloomulikke näiteid
vene rahva elust.

10. Gravüüride originaaltiitlid on järgmised (ühes pildipinna suurusega senti-
meetrites):

I „Ein Russe aus dem Innern des Reichs“. 20,5 × 20,5.

25. Karl Buddeus: Lahing Nogai tatarlastega 1783. a. teisel pool Kubani.
(Illustratsioon J. Anthings'i teesele J. Schubert'i joonise järgi).

26. Karl Buddeus: Suvorov'i sissesõit Varssavi.
(Illustratsioon J. Anthings'i teesele).

27. Karl Buddeus: Venelane siseriigist.

28. Karl Buddeus: Talumees Pihva kubermangust.

29. Karl Buddeus: Vene abielupaari kojusõit kirikust.

30. Karl Buddeus: Venelase elutuba.

31. Karl Buddeus: Vene karjuseperekond metsas.

Gravüürid on paigutatud eritahvlitena kirjeldava teksti järgi mapi lõppu. Kõik tahvlid-gravüürid on käsitsi ja väga hoolikalt koloreeritud, nii nagu need üldse kõik on ka tehniliselt hoolikalt välja töötatud. Plaatide graveerimine ja söövitamine ei ole kunstnikule raskusi valmistanud ning seetõttu on nad ka joonistusliselt paremad, üksikasjades tõetruud ja loomulikumad, kui eelpool märgitud gravüürid Anthings'i teosele. Lahutab ju neid üksteisest üle kahekümneaastane ajavahemik. Kunstnik oli vahepeal palju juurde õppinud, ja kui võrdleme neid gravüüre ta teiste värviliste joonistustega vene rahvaelust samal ainestikul ning kogu ta joonistustepärandit hilisemast ajast, siis on need oma kästluslaadilt ühtlased, K. Buddeus'ele omase tugeva isikupärase pitseriga. Tegelikult ei ole ju nad muud, kui võimalikult tõetruud kujutised kunstnikku ümbritsenud elunähtustest, tüüpidest, maastikkudest jne. — kuid nähtud läbi kunstniku silmade ja vastavalt seesugustena ka edasi antud. Selleks kasustatud tehnilised võtted on väga šabloonilised ja paiguti primitiivsed, kuid täidavad oma otstarvet hästi. Seetõttu on tema gravüürid kui ka joonistused sedavõrd omapärased, et neid otsekohe teiste hulgast ära tunneb.

Kõige kujukamalt iseloomustab K. Buddeus'e loomingut ta ainevalik (arvestamata mõningaid nooremaea töid) — mis on ammutatud peamiselt lihtrahva elust-olust ja vabast loodusest. Seepärast on nad ka väga loomutruud, elulised ning mis peaasi — kultuurilooliselt väga väärtuslikud. Ning selles peitubki K. Buddeus'e loomingu suur väärtus.

-
- II „Ein Landmann aus dem Gouvernement Plesgow“. 22,4 × 20,5.
 - III „Das Russische Ehepaar nach der Trauung in der Kirche“. 9,5 × 25,5.
 - IV „Die Wohnstube der Russen (Isba)“. 17,5 × 28.
 - V „Die Dorfkapelle von Suglowa im Gouvernement Plesgow“. 22,4 × 22,4
 - VI „Eine russische Hirtenfamilie im Walde“. 19,5 × 26.
 - VII „Das russische Glockegeläute im Kloster Nicander“. 11 × 18,4.
 - VIII „Das Aufladen und Wegführen des Düngers auf die Aecker“. 9,6 × 14,7.
 - IX „Nationalkleidung der Frauen im Gouvernement Plesgow“.
 - X „Der Leibeigene“.
 - XI „Die Schalmey (Dutka) der russischen Landleute“.
 - XII „Der Glückwunsch der Russen zum Osterfeste“.
 - XIII „Priesterliche Feyer des Pfindstfestes in der Dorfkapelle zu Kaslowa“.
 - XIV „Feyer bey der Einweihung der Hirten und ihrer Heerde durch die Priester am St. Georgensfeste“.
 - XV „Das Wohngebäude der russischen Landleute“.
 - XVI „Das Brettspringen der russischen Bauerntädchen“.

Käesoleva artikli illustreerimiseks on reprodutseeritud juurdelisatud kriitahvleil seitse illustratsiooni: kaks neist on võetud Anthings'i teosest ja ülejäänud viis mapist „Volksgemälde und Charakterköpfe...“. Kuna viimases avaldatud gravüüridele on originaalis juurdelisatud ka vastav selgitav tekst, siis esitame selle ka siinkohal eestikeelses tõlkes nende illustratsioonide kohta, mis on avaldatud käesolevas väljaandes.

Venelane siseriigist (vt. pilt 27, tahvel XVIII).

„See paljuütlev pea, kelle näojoontest pole märgata rõõmsat ega lustilist inimest, on ühe venelase kujutus, kes oma jämedakoelises kuues ja viiskudes tuleb siseriigist, ja oma kirvega (ainuke tööriist, mida ta tunneb, ja mis temal vasara, tangide ja sae ülesannet täidab) vöö vahel, Peterburi Kaasani sillal ootab, kuni keegi tema tööd vajab. Ta läheb mõne aasta pärast omaste juurde sisemaale tagasi, tasub oma maksu (obroki) härrale, ja loovutab ülejäänud osa linnas saadud teenistusest oma omastele, et järgneval aastal uuesti ette võtta rännakut tulutoovasse kohta.“

Talumees Pihkva kubermangust (vt. pilt 28, tahvel XVIII).

„Rauk patriarhaalse olemusega. Kui pärisori on ta selles vanaduses oma härra tööorjusest enamasti vabastatud, ja tal lasuvad kohustused lõbustada härra lapsi või sugulasi; säärase oleskeluga oma härraste juures, selle maja ja varanduse valvamisega, on ta oma härrale kasulik.“

Vene abielupaar peale laulatust kirikus (vt. pilt 29, tahvel XIX).

„Kui Venemaal mõisnik leiab vajaliku olevat sõlmida abielu oma talupoegade vahel, siis toimub see järgmisel viisil. — Niipea kui mõlemad abielupooled on valitud, peab külavanem (starost) seda neile teatama, et oma härra käsul peavad nad järgmisel päeval kirikusse laulatusele minema. Väljavalitu nutab koos sugulaste ja sõpradega eelseisva vanematekodust eemaldumise üle. Niipea kui peigmees ilmub oma pulmaehtes, annavad pruudi vanemad talle oma õnnistuse ja pidulik rong algab sõitu lähema kiriku juurde. Hobused, vankrid ja rakmed on ehitud punaste rätidega, loogal ja hobuse kaela ümber helisevad kurinad ja kellukesed. Pruudi nägu jääb, kuni kirikust tagasitulekuni, varjatuks kauni rätikuga. Pruuftpaari vankri ees ja järel on kaks kuni neli juubeldavat talupoissi ratsudel. Ratsanik ja hobune on niisama kirjude rätikutega ehitud, ka neil on kurinad. Kõik see moodustab kireva grupi. — Peale

seda kui laulatus on preestri poolt kirikus toimunud tavalise pidulikku-
sega, siis sõidavad vastabiellunud saatva hulga juubeldamise ja rõõmut-
semisega tagasi oma kodukohta, kus algab pulmapidu ning rahunenud
pruut võib vabastada kattest oma näo.“

Venelase elutuba (vt. pilt 30, tahvel XX).

„Vene talupoja elamu on peamiselt värvimata paksudest palkidest,
väikeste akendega, ja ainult väljastpoolt värvitud aknalaukidega ja ni-
kerdatud simssidega. Elutoas leidub harilikult järgmisi hädavajalikke
esemeid. Keset tuba ripub lapsehäll, piklik, põllega piiratud korv, mida
üleskinnitatud ridva abil üles ja alla kiigutatakse. Ahi vasakul on tarvi-
tusel keetmiseks ja leiva küpsetamiseks, samuti ka soojaks magamis-
paigaks; selle kõrval ripub puust astja kohal kätepesemise nõu. Paremal,
nurgas asub maalitud pühapilt, mille ees poisike risti ette lööb (!pildil
puudub). Kanad, noored sead jne. jooksevad sisse ja välja, ja jäävad
talveks ahju taha või alla. Puust pingil istuv vanake põimib viiske, mil-
liseist ta vähemalt 8—14 päeva järgi ühe paari uusi vajab.

Nii must ja suitsune kui vene elutuba ka on, on siiski lõbu ühe hea
vene talupoja juurde sisse astuda. Kui sõbralikult ta vastu võtab, kui
tema jumalakuju toanurgas tervitatakse; kui sügavalt ta kummardub ja
tänaub au eest, mida osutatakse tema majale, ja kuidas püütakse külalist
majas parimini kõigega, mida maja suudab pakkuda, kostitada. Südam-
likkus, rõõmsus, külalistelahkus on omadused, mis ilmnevad venelaste
juures kõigepealt, ja läbikäimises temaga teevad teda meelepäraseks
ja armastusväärseks.“

Vene karjuseperekond metsas (vt. pilt 31, tahvel XX).

„Ühel oma jalutuskäigul metsa, kohtasin ma külmal sügispäeval pil-
dil kujutatud mõnusat karjuste ehk öitseliste gruppi, kes oma naise ja
arvuka lastehulgaga olid kogunenud soojendava tule ümber. — Vene talu-
poja loomad, eriti nende hobused, jäävad siin põhjamaal, kus suve lühi-
duse tõttu nende rohumaad vaid väheseid kuusid on rohuga kaetud, nii
kaua välja, kui jää ja lumi võtavad neilt sellegi napi toidu. Külmadel
päevadel võib näha lõbusat karjuste ja poiste hulka oma karjaga ja suurte
koertega, kes hirmutavad hunte eemale, kõrgeleloitava tule juures soo-
jendamas. On väga mõnus neid vaadelda, millise heameelega nad üksteist
süütult narrides ja kiseldes oma lihtsat toitu või tules küpsetatud kartu-
leid söövad. Peale selle on nad tavaliselt tegevuses, viiske punumas, mil-

7/5
leks nad tarvitavad noore pärna pealmist koort, millistele nad sünnitavad seeläbi palju kahju; puust ja kasetohust nõud, milledes hoiavad oma lihtsat toitu, samuti ka peakatted, suured karvamütsid, lamavad nende kõrval või ripuvad kase- ja kuuseokstel. Kõik see kokku moodustab väga maalilise terviku.“

H. Peets.